

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення зміни до частини третьої статті 197 Кримінального
процесуального кодексу України щодо забезпечення дотримання розумних
строків тримання під вартою під час судового провадження»
*(реєстр. № 9551 від 01.08.2023 р.)**

Законопроектом передбачено внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), спрямованих на встановлення граничних строків тримання під вартою під час здійснення судового провадження.

Метою законопроекту є забезпечення дотримання розумних строків тримання під вартою під час судового провадження згідно з вимогами Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та рішень Європейського суду з прав людини, реалізація, внаслідок цього, таких засад кримінального провадження як верховенство права, право на свободу та особисту недоторканість, доступ до правосуддя.

Для цього пропонується доповнити частину третю статті 197 КПК України новими абзацами, у яких передбачити, що сукупний строк тримання під вартою під час судового провадження не повинен перевищувати: 1) дванадцяти місяців — у кримінальному провадженні щодо нетяжких злочинів; 2) двадцяти чотирьох місяців — у кримінальному провадженні щодо тяжких злочинів; 3) сорока восьми місяців — у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів.

Законопроект не суперечить Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

З огляду на викладені у законопроекті пропозиції, вважаємо за доцільне зазначити про такі ризики його положень.

Запропоновані максимальні строки тримання під вартою під час судового провадження, тобто дванадцять місяців – у кримінальному провадженні щодо нетяжких злочинів, двадцять чотири місяці та сорок вісім місяців – у кримінальних провадженнях щодо, відповідно, тяжких та особливо тяжких злочинів, у два-чотири рази перевищують передбачені у статті 197 КПК України аналогічні строки тримання під вартою під час досудового розслідування.

Проте, у законопроекті та доданих до нього документах відсутні будь-які обґрунтування щодо саме таких кількісних показників строків тримання під вартою під час судового провадження, що не відповідає вимогам правової визначеності закону.

У даному випадку пропозиції щодо визначення строків мають відповідати принципу їх розумності, як однієї із основоположних засад кримінального провадження, встановлених статтею 28 КПК України. Згідно з положеннями частини першої цієї статті під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті

в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень.

Вказані вимоги щодо визначеності та повноти закону обумовлюють і необхідність доповнення тексту запропонованих змін після слів «сукупний строк тримання під вартою під час судового провадження..» словами «обвинуваченого, засудженого..». Таке доповнення узгоджувалося би і з положеннями першого абзацу частини третьої статті 197 КПК України, у якому зазначається про «сукупний строк тримання під вартою *підозрюваного, обвинуваченого* під час досудового розслідування».

Тобто, у даному випадку обов'язково конкретизується процесуальний статус учасників кримінального провадження щодо яких застосовується тривалі строки тримання під вартою, як найбільш суворого запобіжного заходу, що істотно обмежує права особи на свободу та недоторканість.

У зв'язку із запропонованими змінами до КПК України, що передбачають впровадження диференційованого критерія для встановлення граничних строків тримання під вартою під час судового провадження залежно від ступеня тяжкості злочину, вбачається також доцільним доповнити цей Кодекс новою нормою. У ній, аналогічно статті 199 КПК України, у якій передбачено конкретний порядок продовження строку тримання під вартою під час досудового розслідування, визначити такий порядок з урахуванням особливостей судового провадження.

Чинна стаття 331 КПК України щодо обрання, скасування, зміни або продовження запобіжного заходу в суді має загальний характер, не передбачає окремої процедури щодо продовження саме строків тримання під вартою, тим більше з урахуванням запропонованого у законопроекті розмежування їх граничних термінів.

Таке доповнення відповідало б і практиці Європейського суду з прав людини. Зокрема у рішенні у справі «Харченко проти України» (№ 40107/02 від 10.02.2011 року) Суд, констатує наявність відповідних прогалин у національному законодавстві України, зазначає, що навіть, коли йдеться про тривалі строки тримання під вартою на стадії судового розгляду суди не можуть обґрунтовувати продовження такого строку однаковими підставами протягом всього періоду ув'язнення. Суди кожен раз зобов'язані обґрунтовувати рішення про продовження тримання під вартою іншими підставами, які мають бути чітко вказані¹.

Тобто мова йде про необхідність максимального визначення та конкретизації передбачених законом підстав для кожного випадку продовження строку тримання під вартою особи під час судового провадження. На законодавче забезпечення цієї вимоги та встановлення відповідної процедури мала б бути спрямована вищезазвана норма.

¹ Європейський суд з прав людини. Рішення Справа «Харченко проти України» (Заява № 40107/02). URL: <file:///F:/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%2010.02.2011.html#Text>

Реалізація запропонованого проекту закону не потребує додаткових видатків з Державного та місцевих бюджетів України.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*